

ΤΑ ΦΡΕΣΚΑ

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ 11^{ΟΥ} & 63^{ΟΥ}
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Κείμενο του Δασκάλου/Διευθυντή του 11ου Δ.Σ. Αθηνών κ. Κλουκίνα Λεωνίδα

T. 95 19 -11-15

Φανταστείτε ότι μπαίνετε πρώτη μέρα στην σχολική τάξη τον Σεπτέμβριο και θέλετε να εφαρμόσετε την διαδικασία διαμόρφωσης ομάδας στο πρώτο εκπαιδευτικό δίωρο με τους μαθητές σας.

Αρχικά, την πρώτη μέρα κάθε σχολικής χρονιάς, η πλειοψηφία των μελών της τάξης -συμπεριλαμβανομένου και του εκπαιδευτικού - αισθάνονται αβέβια και ανήσυχα. Οι μαθητές δεν έχουν γνωριστεί ακόμη επαρκώς μεταξύ τους, ίσως μάλιστα και να αντιμετωπίζουν στην αρχή επιφυλακτικά, καχύποπτα ή διεκδικητικά τους συμμαθητές τους. Αυτό πιθανά θα φανεί με μια ποικιλία από αμυντικές συμπεριφορές, ήσυχες και συγκρατημένες ή εξωστρεφείς.

- Σε αυτό λοιπόν το στάδιο, θα πρέπει πρωταρχικά, να καλλιεργηθεί το θετικό κλίμα για τη γνωριμία και τη σταδιακή επικοινωνία και συνεργασία. Σε πρώτη φάση λοιπόν, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να δημιουργήσει κλίμα αξιοπιστίας και να κάνει τα μέλη της τάξης να νιώσουν άνετα μεταξύ τους. Ιδανική γι' αυτό το σκοπό είναι μια δραστηριότητα που να σπάει τον πάγο και κατά την οποία, να μην αισθάνεται κανείς ότι απειλείται. Ενδεικτικά, θα μπορούσαμε να σχηματίσουμε έναν κύκλο, και ο καθένας να λέει το όνομα του χτυπώντας τα χέρια του σε δύο χρόνους (γνωριμία με χαρούμενο τρόπο)• ή ένας ρυθμός με το χέρι ή το πόδι να περνά σε όλους αυτούς που βρίσκονται στον κύκλο (ανάπτυξη επικοινωνίας και ομαδικότητας).

- Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές του ότι αυτή τη χρονιά θα ακολουθήσουν το μοντέλο της συνεργατικής μάθησης, βασικό συστατικό της οποίας είναι οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών και όχι οι σχέσεις μεταξύ δασκάλου και μαθητή. Τους εξηγεί επίσης, ότι κάθε μέλος της ομάδας θα πρέπει όχι μόνο να πετυχαίνει τους δικούς του στόχους αλλά συνάμα θα πρέπει να συμβάλει και στην επιτυχία και των άλλων μελών της ομάδας του. Με άλλα λόγια το «εγώ» γίνεται «εμείς». Εμείς σκεφτόμαστε, εμείς παρουσιάζουμε, γράφουμε, διαβάζουμε, εμείς δημιουργούμε, εμείς συνεργαζόμαστε. Γι αυτό και η τελική αξιολόγηση μιας ομάδας αλλά και κάθε μέλους γίνεται πάντοτε σε συνάρτηση με το πόσο τα μέλη μια ομάδας βοήθησε το ένα το άλλο. Αυτό σημαίνει ότι στο συνεργατικό σχολείο όλα τα παιδιά έχουν ευθύνη, τόσο ατομική όσο και συλλογική. Το σύνθημα «ο Καθένας για όλους και όλοι για τον καθένα» αποτελεί βασικό στόχο της ομαδικής εργασίας.

- Με τα παραπάνω, ο εκπαιδευτικός θέτει τις βάσεις για το «σύμφωνο συνεργασίας», ανάμεσα στα μέλη της τάξης καθώς και το απαραίτητο πλαίσιο με τις οδηγίες για τη συμμετοχή όλων στις συνεργατικές δραστηριότητες.

- Καλεί λοιπόν τους μαθητές του σε συνεργασία, ώστε με τη βοήθεια όλων να διαμορφωθεί η ομάδα της τάξης εξηγώντας τους, ότι θα χρειαστεί να μετακινηθούν και να φτιάξουν μικρότερες κοινωνικές ενότητες των δύο ατόμων, οι οποίες και θα επιτρέψουν να καλλιεργηθεί ένας πρώτος βαθμός οικειότητας μεταξύ τους ώστε να αρχίσουν να γνωρίζονται καλύτερα. Τους ζητάει λοιπόν να κοιταχτούν μεταξύ τους και να διαλέξουν κάποιον, άγνωστο σε αυτούς ή λιγότερο οικείο και που νιώθουν ότι θα ήθελαν να τον γνωρίσουν καλύτερα. Και αυτό γιατί αποτελεί βασική αρχή της ομάδας, ότι αυτή λειτουργεί στο επίπεδο των πιο αδύναμων συνδέσεών της.

- Στη συνέχεια, και αφού φτιάξουν τις δυάδες τους - εταιρική ομάδα - τους ζητάει να αυτοοργανιστούν, παίρνοντας τις καρτέλες τους και βάζοντάς τες όπου θέλουν στο χώρο, απέναντι τη μία από την άλλη ώστε να βλέπουν καλύτερα ο ένας τον άλλο, οριοθετώντας παράλληλα το χώρο τους σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες.

- Κατόπιν, τους ζητάει να γνωριστούν καλύτερα, λέγοντας κάποια βασικά μεταξύ τους. Επίσης, καθώς θα βρισκόμαστε στην πρώτη μέρα της σχολικής χρονιάς, μπορεί να τους ζητήσει να ανακαλέσουν στη μνήμη τους κάποιο ευχάριστο - θετικό γεγονός το οποίο βίωσαν είτε κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών είτε σαν μαθητές κάποια προηγούμενη σχολική χρονιά στο δημοτικό ή και στο νηπιαγωγείο και να συζητήσουν γι' αυτό.

- Τους καλεί στη συνέχεια, να ενωθούν με μία άλλη δυάδα, με τα ίδια κριτήρια με τα οποία σχημάτισαν και τη μεταξύ τους διμελή ομάδα και να γνωριστούν μεταξύ τους παρουσιάζοντας αρχικά ο καθένας το ταίρι του στα μέλη της άλλης δυάδας.

- Αφού γνωριστούν μεταξύ τους και τα τέσσερα πλέον μέλη της ομάδας, ο εκπαιδευτικός τους ζητάει να μαζέψουν κάποια σημεία της κουβέντας τους, που θεωρούν σημαντικό να τα μοιραστούν με τις υπόλοιπες ομάδες στην ολομέλεια - και να τα γράψουν σ' ένα χαρτί της ομάδας ή αν πρόκειται για μαθητές της πρώτης Δημοτικού να τα ζωγραφίσουν ή αν και αυτό δεν είναι δυνατό, απλά να τα επικοινωνήσουν προφορικά.

- Όταν τελειώσουν το γράψιμο, τους ζητάει να υπογράψουν στο χαρτί με τα ονόματα των 4 μελών αλλά και με ένα όνομα για την ομάδα - παρατσούκλι - που να εκφράζει την ταυτότητά τους σαν ομάδα, και να απορρέει από την κουβέντα τους.

- Στη συνέχεια κι ενώ είναι έτοιμοι, τους καλεί να ανοίξουν την ομάδα τους, χωρίς όμως η ομάδα να χάσει τη σύνθεσή της, και αφού ορίσουν έναν εκπρόσωπο να μοιραστούν με την ολομέλεια και με τυχαία σειρά, αυτά τα οποία θεωρούν σημαντικά.

- Τέλος, ο εκπαιδευτικός υπογραμμίζει τη συμβολή της κάθε ομάδας, χωρίς να αγνοήσει καμία, αναδεικνύοντας τον τρόπο που η μία ομάδα συμπληρώνει την άλλη και εστιάζοντας στην πλευρά του κεντρικού θέματος, που νοιώθει ότι συνδέεται καλύτερα με το σκοπό για τον οποίο έχει συγκληθεί η ομάδα, στη παρούσα φάση.

Δυσκολίες που πιθανά θα προκύψουν στην προσπάθεια για διαμόρφωση ομάδας με τους μαθητές μας και τρόποι αντιμετώπιξής.

1. Καθώς ο εκπαιδευτικός μπορεί να έρχεται για πρώτη φορά σε επαφή με τους μαθητές της τάξης την οποία αναλαμβάνει και κατά συνέπεια να μην έχει καμία πληροφορία σε αυτό το στάδιο για το υπόβαθρο (κοινωνικό - γλωσσικό κ.ά.) και τις μεταξύ τους διαπροσωπικές σχέσεις, είναι εξαιρετικά πιθανός ο σχηματισμός ομάδας ή ομάδων, όπου τα μέλη τους είτε θα είναι στενοί φίλοι μεταξύ τους, είτε μαθητές ίδιων εθνοτικών ή φυλετικών ομάδων. Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος αυτός, θα πρέπει ο εκπαιδευτικός προκαταβολικά, και πριν το σχηματισμό των ομάδων να εξηγήσει με σαφήνεια στους μαθητές του, ότι ένας από τους στόχους της συνεργατικής μάθησης είναι να ασκηθούν οι μαθητές έμπρακτα, στο να γίνονται πιο ανεκτικοί στη διαφορετικότητα καθώς και ότι η συνεργασία μεταξύ φίλων μπορεί να είναι πιο εύκολη λόγω καλύτερης και ταχύτερης συνεννόησης μεταξύ τους, σε καμία όμως περίπτωση αυτό δεν προεξοφλεί και την ποιότητα του παραγόμενου αποτελέσματος της ομάδας.

2. Οι μαθητές όταν έρχονται στο σχολείο φέρνουν μαζί τους, τις τάσεις κοινωνίας και επικοινωνίας, τις ανάγκες της αγάπης και στοργής που είναι τόσο σημαντικές και ιδιαίτερα σε αυτό το στάδιο της ζωής τους, καθώς και τις ανάγκες κοινωνικής αποδοχής και αναγνώρισης (Δερβίσης, 1998). Στο στάδιο λοιπόν της γνωριμίας και εξοικείωσης, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει υπόψη του μια σημαντική ψυχική λειτουργία που ασκεί ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ των προσώπων, την αρχή του δύο διαταγμού και της ανίχνευσης. Το παιδί δεν αποδέχεται αμέσως κάθε καινούργιο πράγμα που του προσφέρεται και δε δημιουργεί αμέσως γνωριμία και μορφές επικοινωνίας με πρόσωπα που του είναι άγνωστα ή που δεν εκδηλώνουν συμπεριφορά παρόμοια με τα γνωστά πρόσωπα του περιβάλλοντός του, αλλά περνά μια περίοδο ανίχνευσης, δοκιμασίας, γνωριμίας και εμπιστοσύνης πριν δημιουργήσει τρόπους επικοινωνίας (Φράγκος, 1985).

- Κατά συνέπεια, ο εκπαιδευτικός οφείλει να δώσει τον απαραίτητο χρόνο στα παιδιά χωρίς βιασύνη και καταπίεση, να περάσουν το στάδιο διστακτικότητας και ανιχνευτικής διάθεσης και να αναπτύξουν επικοινωνία με τα νέα πρόσωπα, πράγματα και καταστάσεις.

3. Όταν δημιουργείται μια ομάδα και συγκεκριμένα η ομάδα των μαθητών, τα μέλη της - οι μαθητές - οφείλουν να συμπεριφερθούν σε ορισμένους κανόνες και αξίες συμπεριφοράς για να μπορέσουν να γίνουν αποδεκτά. Βασική αρχή δε, της εργασίας σε ομάδες, είναι η ενεργός εμπλοκή του μαθητή στη διαμόρφωση και διατύπωση των κανόνων συμπεριφοράς καθώς και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς όταν προκύπτουν. Στην περίπτωση λοιπόν, που εμφανίζεται μία προβληματική κατάσταση η οποία αφορά τη συμπεριφορά κάποιου μέλους της ομάδας το οποίο για διάφορους λόγους δεν θέλει ή δεν μπορεί να συμβάλει στη συλλογική εργασία και με τη συμπεριφορά του δημιουργεί έντονα προβλήματα, η αντιμετώπιση του ενδείκνυται να γίνεται από τις ομάδες με τη στήριξη του δασκάλου, ο οποίος στην περίπτωση αυτή καθοδηγεί τις διάφορες πρακτικές που προτείνονται από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, δίνοντας έτσι ευκαιρίες ενσωμάτωσης και αποδοχής των προβληματικών μελών στην ομάδα.

- Υπάρχουν για παράδειγμα μαθητές οι οποίοι παραμένουν παθητικοί παρατηρητές του έργου των υπολοίπων. Σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει να αναζητηθούν κατ' αρχήν, οι λόγοι της μη συμμετοχής τους, ώστε αν πρόκειται για άτομα που δεν κατέχουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτεί η συνεργασία, να βοηθηθούν τόσο από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας όσο και από τον ίδιο το δάσκαλο.

- Στην περίπτωση τώρα, που το «προβληματικό» μέλος κάποιας ομάδας, ανήκει στην κατηγορία των αδιάφορων μαθητών, που είτε αντιγράφουν είτε άκριτα συμφωνούν με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, ο τρόπος αντιμετώπισής του διαφοροποιείται μέσα από την ανάθεση ρόλων που ενεργοποιούν το μαθητή. (Ματσαγγούρας, 2000).

Σε κάθε περίπτωση, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να παρακολουθεί συνεχώς την εργασία των ομάδων, να καθιστά γνωστό σ' όλους ότι η αξιολόγηση του έργου της ομάδας θα στηρίζεται και στις επιδόσεις των «αδύνατων» μαθητών, να επιμερίσει πιθανόν το υλικό δίνοντας το καταλληλότερο στον «αδύνατο» και να αναθέτει σ' αυτούς ρόλους βασικούς για τη λειτουργία της ομάδας.